

VAI TRÒ CỦA NGƯỜI THẦY GIÁO TRONG VIỆC NÊU GƯƠNG ĐẠO ĐỨC HỒ CHÍ MINH

Bùi Tá Thạnh

Nêu gương đạo đức là một trong những phương pháp đặc thù và mang lại hiệu quả thiết thực cao trong quá trình giáo dục và đào tạo nói chung. Đối với phương pháp này, chủ thể với tư cách là người truyền đạt sẽ dùng uy tín, trách nhiệm và giá trị đạo đức của chính mình để tác động vào khách thể để làm thay đổi thái độ, hành vi và định hướng đạo đức cho khách thể đó một cách tự nhiên, tự nguyện theo những chuẩn mực chung của xã hội đương thời. Như vậy, để đạt được hiệu quả đó chủ thể đạo đức phải là người đại diện cho những giá trị đạo đức đã được xã hội thừa nhận và thể hiện những giá trị đó thông qua thái độ, hành vi và năng lực của chính mình.

Hơn 1 năm triển khai cuộc vận động “*Học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh*” đã tạo ra một làn sóng có sức ảnh hưởng mạnh mẽ đến từng người dân Việt Nam và thể hiện tầm quan trọng của việc học tập noi gương đạo đức Hồ Chí Minh đối với tất cả chúng ta. Trong cuộc vận động đó, trước tiên và đi đầu trong việc thực hiện không ai khác là những người thầy giáo.

Chúng ta biết rằng ý thức đạo đức là một trong những hình thái của ý thức xã hội trong xã hội có giai cấp. Nó nảy sinh từ tồn tại xã hội và phản ánh tồn tại xã hội, đồng thời nó biểu hiện rõ trong nền giáo dục của chính xã hội đó. Đối với dân tộc Việt Nam vốn có truyền thống *tôn sư trọng đạo* thì vai trò của

phương pháp nêu gương đạo đức là cực kỳ quan trọng. Và hẳn ai cũng còn nhớ ngay từ thuở cấp sách đến trường, những điều thầy cô nói và làm luôn là “*chân lí*” của tất cả mỗi chúng ta, điều đó có nghĩa thầy cô luôn là một tấm gương đối với học trò của mình. Trong sự nghiệp giáo dục thế hệ trẻ hiện nay, mỗi thầy cô giáo phải thể hiện là một tấm gương đạo đức theo tư tưởng Hồ Chí Minh, vận dụng những lời dạy của Người trong cuộc sống và trong công việc một cách thiết thực nhất.

Sinh thời, Chủ tịch Hồ Chí Minh rất quan tâm đến giáo dục, trong đó giáo dục đạo đức là gốc, là thước đo lòng cao thượng của con người. Theo quan điểm của Người, mỗi người có công việc, tài năng, vị trí khác nhau, người làm việc lớn, người làm việc nhỏ, nhưng ai giữ được đạo đức đều là người cao thượng. Người chỉ ra rằng mục đích của giáo dục là chăm lo bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đất nước. Người viết: “*Các thầy giáo có nhiệm vụ nặng nề và vẻ vang là đào tạo cán bộ cho dân tộc. Vậy giáo dục cần nhằm mục đích là thật thà phụng sự nhân dân*”. Như vậy, để đạt được mục tiêu của giáo dục thì cần phải có phương pháp giáo dục thích hợp. Người quan niệm rằng giáo dục là một quá trình rất khoa học, chúng ta cần phải bám lấy mục tiêu của giáo dục và xây dựng trên nền tảng của mục tiêu đó, phải biết kết hợp giữa học tập và vui chơi; thực hiện từ dễ đến khó và đặc biệt là phải quán triệt phương pháp nêu

gương trong giáo dục. Người khẳng định: *“nói chung các dân tộc phương đông đều giàu tình cảm, và đối với họ một tấm gương sống còn có giá trị hơn một trăm bài diễn văn tuyên truyền”*

Việt Nam đi lên xây dựng Chủ nghĩa Xã hội, muốn xây dựng được Chủ nghĩa Xã hội trước tiên phải có con người Xã hội Chủ nghĩa. Nền giáo dục của nước nhà không phải đang hướng tới đào tạo cho xã hội những *con người giỏi toàn diện*, mà là, đào tạo những *con người toàn diện* mà như Hồ Chí Minh nói là *đủ đức, đủ tài*. Từ đó chúng ta thấy rằng vai trò của người thầy giáo trong việc nêu gương giáo dục là cực kỳ quan trọng. Theo quan điểm của Người thì muốn cho sự nghiệp giáo dục nước nhà phát triển tốt cần phải quan tâm nhiều hơn nữa đến công tác xây dựng đội ngũ các thầy, cô giáo. Người khẳng định *“nhiệm vụ giáo dục là rất quan trọng và vẻ vang, nếu không có thầy giáo thì không có giáo dục”*, người thầy giáo phải trang bị cho mình đạo đức cách mạng triệt để, một tâm hồn cao thượng, và theo như câu nói của Người là *“tiên ưu hậu lạc”*, tức là lo trước cái lo của thiên hạ, vui sau cái vui của thiên hạ.

Người thầy thường được ví như là người lái đò đưa khách sang sông, là ngọn đuốc soi đường trong giáo dục, thắp sáng lên những ước mơ, để người học trò đứng trên đôi vai của mình vươn tới tầm cao của tri thức và giá trị làm người. Lịch sử dân tộc Việt Nam luôn gắn liền với những truyền thống tốt đẹp đó, chúng ta luôn tự hào bắt gặp những hình ảnh người thầy giáo mẫu mực về phẩm chất đạo đức, đủ sức **ám thị** để giáo dục người học trò

bằng chính uy tín đạo đức của mình.

Để thực hiện tốt vai trò nêu gương đạo đức theo tư tưởng Hồ Chí Minh, mỗi thầy cô giáo trước tiên phải là hiện thân của mối quan hệ biện chứng giữa **tài** và **đức**. Người từng chỉ rõ rằng mục tiêu của giáo dục là *“nhằm đào tạo những người kế tục sự nghiệp cách mạng to lớn của Đảng và nhân dân ta”* những con người xã hội chủ nghĩa vừa *hồng* vừa *chuyên*. Nhiệm vụ của công tác giáo dục Việt Nam không chỉ trang bị cho người học những kiến thức chuyên môn vững vàng mà điều quan trọng hơn đó chính là nền tảng đạo đức. Chính vì vậy, người thầy giáo trong quá trình thực hiện chức năng giảng dạy của mình, phải không ngừng phấn đấu, rèn luyện, kết hợp hài hoà giữa hai yếu tố trên. Người nói: *“có tài mà không có đức... thì chẳng những không làm được gì ích lợi cho xã hội mà còn có hại cho xã hội nữa. Nếu có đạo đức mà không có tài ví như ông bụt không làm hại gì, nhưng cũng không lợi gì cho loài người”*.

Yếu tố đạo đức trong quan niệm của Hồ Chí Minh được coi như *“cái gốc”* của cây, *“cái nguồn”* của sông, do đó, theo Người *“người cách mạng phải có đạo đức, không có đạo đức dù tài giỏi mấy cũng không lãnh đạo được nhân dân”*. Với cương vị là người thầy giáo chúng ta phải thực sự mực thước về phẩm chất đạo đức, phải giúp cho người học hiểu được rằng *“đạo đức cách mạng không phải trên trời sa xuống. Nó đấu tranh, rèn luyện bền bỉ hàng ngày mà phát triển và củng cố, ngọc càng mài càng sáng, vàng càng luyện càng trong”*. Sức mạnh của giá trị giáo dục này tác động đến các em, làm thay

đổi hành vi của cá nhân một cách tự nguyện, tình cảm và sự thôi thúc của nội tâm một khi các em tiếp nhận trực tiếp sự **ám thị** mang tính thuyết phục cao từ đạo đức của người thầy giáo. Điều đó đòi hỏi người thầy “*trên nền tảng giáo dục chính trị và lãnh đạo tư tưởng tốt, phải phấn đấu nâng cao chất lượng văn hoá và chuyên môn nhằm thiết thực giải quyết các vấn đề do cách mạng nước ta đề ra và trong một thời gian không xa, đạt những đỉnh cao của khoa học và kỹ thuật*”. Như vậy, bên cạnh quá trình nỗ lực, không ngừng tu dưỡng, rèn luyện đạo đức chúng ta phải đồng thời nâng cao trình độ chuyên môn, liên tục cập nhật, đổi mới làm phong phú thêm cho nội dung bài giảng, đổi mới cả phong cách lẫn phương pháp giảng dạy, quán triệt thực hiện nguyên lý giáo dục của Bác là học đi đôi với hành, lý luận luôn gắn liền với thực tiễn. Đây là điều thể hiện bản chất của nền giáo dục nước ta và quan trọng hơn là chúng ta phải truyền tải tất cả nội dung ấy bằng tấm chân tình và sự nhiệt thành của một người thầy giáo chân chính, gương mẫu.

Tính gương mẫu về phẩm chất đạo đức phải được cụ thể hoá trong công tác và sinh hoạt. Vai trò của giáo dục không cho phép người thầy giáo “gom” các giá trị đạo đức vào một số phạm trù khô cứng, trừu tượng. Chính điều này đã và đang làm cho sinh viên cảm thấy khó “*nuốt trôi*” và dẫn đến nhàm chán. Đến đây ta có thể nói rằng tác dụng làm gương của “*tấm gương*” đã không mang lại hiệu quả vì khả năng **ám thị** chưa đủ mạnh. Chính vì vậy, người thầy giáo cần hiện thực hoá các giá trị đạo đức trong các đức tính mà Người đã dạy đó là cần, kiệm, liêm,

chính, chí công vô tư.

Người viết:

“Trời có bốn mùa: Xuân, Hạ, Thu, Đông

Đất có bốn phương: Đông, Tây, Nam, Bắc

Người có bốn đức: Cần, Kiệm, Liêm, Chính

Thiếu một mùa, thì không thành trời

Thiếu một phương, thì không thành đất

Thiếu một đức, thì không thành người”.

Cần, kiệm, liêm, chính là những phạm trù cũ xưa nhưng **đến nay** vẫn còn nguyên giá trị, nó đã được Người thổi vào luồng sinh khí mới trong thời kỳ mới, không rập khuôn máy móc.

Cần, là cần cù sáng tạo trong công việc, trong chuyên môn của mình để mang lại hiệu quả cao, đến lớp đúng giờ, chớ đến trễ, chớ về sớm, việc ngày nào giải quyết ngày ấy, làm cho thật chu đáo và luôn coi lao động là nghĩa vụ thiêng liêng của mỗi người, mình vì mọi người và mọi người vì mình, chung tay xây dựng trường vững mạnh về chuyên môn trong các ngành đào tạo.

Kiệm, là thực hiện tiết kiệm từ việc lớn đến việc nhỏ, không hoang phí, không bừa bãi; là sử dụng sức lao động hợp lý, biết phân biệt giữa tiết kiệm và bủn xỉn, Người viết “*việc đáng tiêu mà không tiêu là bủn xỉn, đại dột chứ không phải tiết kiệm*”, “*Khi không nên tiêu xài thì một đồng xu cũng không tiêu. Khi có việc đáng làm... dù bao nhiêu công, tốn bao nhiêu của cũng vui lòng. Như thế mới đúng là tiết kiệm...*”. Đây là vấn đề rất cần thiết cho một môi trường giáo dục hoàn toàn tự chủ về tài chính như trường chúng ta. Vì vậy, mỗi thầy cô giáo phải tự giác thực hiện tiết

kiệm, bảo vệ tài sản của nhà trường và luôn nhắc nhở sinh viên cùng làm như: thực hiện tiết kiệm điện, nước..., có như vậy thì chúng ta mới vận dụng triệt để những giá trị sử dụng tài sản của nhà trường.

Cần, kiệm luôn đi liền với nhau thì mới mang lại hiệu quả cao: “*cần mà không có kiệm thì làm chùng nào xào chùng ấy, cũng như một cái thùng không đáy, nước đổ vào chùng nào, chảy ra hết chùng ấy, không lại hoàn không*”, “*kiệm mà không cần như cái thùng chỉ đựng một ít nước, không tiếp tục đổ thêm vào, lâu ngày chắc nước đó hao bớt dần cho đến khi khô kiệt*”.

Liêm, là “*trong sạch, không tham lam. Không tham địa vị. Không tham tiền tài. Không tham sung sướng. Không ham người tâng bốc mình. Vì vậy mà quang minh, chính đại, không bao giờ hủ hoá. Chỉ có một thứ ham là ham học, ham làm, ham tiến bộ*”.

Chính, là thẳng thắn, đứng đắn, không tự cao, tự đại, tự kiêu, tự ti, tự phụ, tự mãn; không nịnh trên, nạt dưới, lừa lọc, dối trá, giả mạo. Mình và người làm việc công, phải có công tâm, công đức. Chớ đem của công dùng vào việc tư. Chớ đem người tư làm việc công. Việc gì cũng phải công bình, chính trực. Mình có quyền dùng người thì phải dùng những người có tài năng, làm được việc.

Ở góc độ nào đó, chữ *liêm* và *chính* là bản chất của người thầy giáo, phải luôn thể hiện sự công bằng, không phân biệt đối xử, khen chê đúng lúc đúng nơi với tất cả sinh viên của mình, nếu chúng ta không làm được điều đó thì chính sinh viên của mình là người “*hạ bệ*” mình.

Cần, Kiệm, Liêm là gốc rễ của *Chính*. Một cây dâu chỉ cần mỗi gốc rễ, phải có nhánh, lá, hoa quả mới đầy đủ... Một người phải *Cần, Kiệm, Liêm* nhưng còn phải *Chính, chí công vô tư*, kiên quyết bài trừ chủ nghĩa cá nhân thì mới là hoàn toàn.

Nếu thiếu một trong bốn đức tính là không thành người, nó như một mối quan hệ biện chứng của lẽ tự nhiên. Người thầy là những người đại diện cho mục thước đạo đức của một nền ý thức xã hội thì không thể nào thiếu được bốn đức tính đó. Trong điều kiện giáo dục hiện nay, cần phát huy hơn nữa vai trò nêu gương đạo đức của người thầy giáo. Thầy giáo là ngọn đuốc soi đường, đuốc mà “sáng” thì ít sai đường lạc lối, đuốc mà “tối” thì sa vào suy đồi hệ ý thức của xã hội. Làm được việc đó thì giá trị của nó không chỉ ngừng lại ở giá trị tinh thần mà nó sẽ mang lại giá trị vật chất vô cùng to lớn nếu như nó hoạt động có hiệu quả.

Hãy luôn giữ hình ảnh tốt đẹp về người thầy trong lòng học trò của mình, xứng đáng là thế hệ tiêu biểu nhận sứ mệnh giáo dục to lớn mà xã hội mong đợi.

Bùi Tá Thạnh

GVCH Ban KHCB Trường DHDL Văn Lang